

Nieuwsbrief

Juni 2020

Nr. 14

In deze uitgave:

- 1 - Gas uit Meppel sinds 1860
- 2 - Burgerparticipatie
- 3 - Energietransitie – Overheid en Regio
- 4 - Biomassa, voor of tegen

Energie Coöperatie Westerveld U.A.

Gas uit Meppel sinds 1860

160 jaar geleden werd begonnen met de aanleg van gasnetten in Nederland. Allereerst voor de straatverlichting, later werden de woonhuizen aangesloten op het gasnet en voorzien van gasfornuis, keukengeiser en gaskachel. Iedere stad maar ook veel dorpen kregen hun eigen gasfabriek. In 1907 werd in de toen nog onbebouwde Binckhorstpolder, nu Trekvlietplein in het centrum van Den Haag, de Tweede Gemeentelijk Gasfabriek in gebruik genomen. Deze gasfabriek was het grootste industriële complex in Den Haag. De sterk groeiende vraag naar gas maakte, een nieuwe fabriek noodzakelijk, naast de al bestaande Gasfabriek aan de Gaslaan. De nieuwe Gasfabriek leverde stadsgas tot aan Hoek van Holland. De meeste gemeenten hadden ook een Gemeentelijk Electricisch Bedrijf. Gas en elektra waren toen al concurrenten van elkaar. Toch was door deze ontwikkeling een gemeenschap voor een groot deel zelfstandig in haar energie behoefte. Drenthe stond niet stil. Op 22 juni 1860 startte de bouw van een gasfabriek in Meppel, Assen volgde in 1861 en Coevorden volgde in 1863.

Honderd jaar later, in de zestiger jaren van de vorige eeuw, werden alle gasfabrieken ontmanteld omdat Nederland een transitie doormaakte van stadsgas naar aardgas uit Slochteren. Door deze ontwikkeling werd uiteindelijk meer dan 95% van de woningen op de gasinfrastructuur aangesloten. De gasfabriek van honderd jaar geleden gebruikte, net als de elektriciteitscentrales, steenkool en was sterk vervuילend. Met de huidige vergisters of vergassingstechniek kunnen we uit vele vormen van afval de nieuwe grondstof maken voor groen gas.

Thans kunnen we gas en elektriciteit duurzaam opwekken. Schone energie zonder CO₂ uitstoot. Alleen dan kunnen we ons klimaat langzaam herstellen en iets schoner overdragen aan onze kinderen. Energie-opslag voor onze koude winter kunnen we gemeenschappelijk realiseren met de productie van groen gas. Deze productie gaat het hele jaar door en is op te slaan in het gasnet. De gasproductie kan in de winter worden gebruikt voor de invulling van de warmtevraag van woningen. Zo kan het tekort aan elektriciteitsproductie van zonnepanelen en wind, in de winter gecompenseerd worden. Zo creëren we een goede energiebalans met het streven om de grote vervuילende kolencentrales uit te schakelen.

Nu zeventig jaar later ziet de overheid zich genoodzaakt de gaskraan in Groningen zo snel mogelijk dicht te draaien. Huizen moeten "van het gas af" is een veelgehoord credo.

Dat is echter nog niet zo gemakkelijk en gelukkig zijn er ook bewegingen die zeggen Nee! "niet van het gas af" maar van het AARDGAS en terug naar lokaal geproduceerd gas, maar dan wel Groen GAS! Ook de overheid lijkt de noodzaak en mogelijkheden van het gebruik van groen gas nu eindelijk in te gaan zien, waarover meer later in deze nieuwsbrief zie hiervoor in deze Nieuwsbrief:

“3 - Energietransitie – Overheid en Regio”.

Lokale participatie en eigendom hernieuwbare opwekking

In het Klimaatakkoord staat een uitzonderlijke aanbeveling:

Onder de kop: Participatie bij hernieuwbare energieopwekking (deel van tekst uitgelicht)

Om de projecten voor de bouw en exploitatie van hernieuwbaar op land in de energietransitie te laten slagen, gaan in gebieden met mogelijkheden en ambities voor hernieuwbare opwekking, de omgeving en marktpartijen gelijkwaardig samenwerken in de ontwikkeling, bouw en exploitatie. Dit vertaalt zich in een evenwichtige eigendomsverdeling in een gebied waarbij gestreefd wordt naar 50% eigendom van de productie van de lokale omgeving (burgers en bedrijven). Het streven voor de eigendomsverhouding is een algemeen streven voor 2030.

Mooi idee, maar hoe gaan we dat praktisch uitvoeren?

In Regionale Energie Strategie RES-regio Drenthe

Onder de kop: 3.4.2 Lokaal eigendom, staat dit streven vertaald als:

Participatie gaat niet alleen over meedenken en inhoudelijke betrokkenheid, maar ook om investeren en financiële betrokkenheid. In het Klimaatakkoord is het streven afgesproken dat 50% van de productie van hernieuwbare opwekking van elektriciteit op land in handen komt van de lokale omgeving (inwoners en bedrijven). Lokaal eigendom draagt bij aan bredere maatschappelijke betrokkenheid en acceptatie voor hernieuwbare energieprojecten doordat de financiële opbrengsten van deze projecten (deels) ten goede komen aan de directe omgeving. Daarom is in de RES-regio Drenthe het streven naar 50% lokaal eigendom belangrijk uitgangspunt.

Lokaal eigendom ontstaat uit lokale kracht. Actieve inwoners zetten samen een energiecoöperatie op en realiseren hun eigen energieproject (zie Drentse voorbeelden in deze Concept RES), of participeren als gelijkwaardige partners in een energieproject. De RES-regio Drenthe kent een grote hoeveelheid energiecoöperaties die onder meer zijn georganiseerd in de Drentse Koepel Energie Initiatieven (Drentse KEI). Door hun directe betrokkenheid bij de RES-regio Drenthe geeft de Drentse KEI inhoud aan de coöperatieve aanpak en speelt een wezenlijke rol in de realisatie van lokaal eigendom. Het streven van de Drentse KEI is dat elke gemeente in de RES-regio Drenthe één of meerdere energiecoöperaties heeft die een professionele gesprekspartner zijn van de gemeente en ontwikkelaars. Het streven naar 50% lokaal eigendom geeft een hele andere dynamiek aan deze lokale coöperaties. Ze staan voor een grotere opgave dan ze van tevoren hadden gedacht. Dat biedt kansen. Maar om de energiecoöperaties de ruimte te geven om deze kansen te kunnen pakken, is coördinatie van de overheden gewenst. Zo geven we samen vorm aan lokaal eigendom.

Drentse Koepel Energie Initiatieven (Drentse KEI) schrijft over Lokaal eigendom:

De KEI streeft niet alleen naar lokaal eigendom van 50% zoals het Klimaatakkoord stelt, maar stelt dit als minimum. De profijten van lokale opwek moeten wat ons betreft minimaal voor 50%, maar liefst voor 100% lokaal worden ingezet voor de verduurzaming van de lokale gemeenschap, incl. de bedrijven. Bronnen VanOns ontwikkelt in opdracht van lokale energie-initiatieven productie-installaties en draagt het eigendom over aan de lokale (op te richten) energiecoöperaties.

De Gemeente Westerveld heeft haar eigen visie op participatie:

Complexe en ingrijpende projecten zijn alleen haalbaar als de lokale gemeenschap vooraf betrokken wordt bij het proces. Door omwonenden de gelegenheid te geven mee te denken over de inpassing van een project en de eigendom lokaal te maken, ontstaat draagkracht en commitment. Als gemeente willen we lokale initiatieven faciliteren die bijdragen aan de duurzaamheidsdoelstellingen van de gemeente Westerveld.

Lokale participatie en eigendom hernieuwbare opwekking (vervolg)

Maar hoe gaan we lokaal eigendom realiseren?

In het Klimaatakkoord wordt hier deels een oplossing aangedragen:

Een belangrijke belemmering voor hun participatie ligt op twee terreinen.

In de eerste plaats bij een gebrek aan kennis. Lokale initiatiefnemers worden aangemoedigd om gebruik te maken van de kennis en expertise die voorhanden is bij het op te richten Expertisecentrum.

Daarnaast zijn vooral de voorfinancieringskosten een belangrijke hindernis. EZK heeft hiervoor een bijdrage gedaan. InvestNL, ODE, IPO en VNG hebben uiterlijk in juli 2019 onderzocht of provincies en gemeenten het mogelijk kunnen maken dat autonome energiecoöperaties een beroep kunnen doen op een regeling, waarbij de onderzoeken en projectondersteuning, die noodzakelijk zijn voor het doen van een succesvolle vergunning aanvraag, kunnen worden gefinancierd.

Invest-NL – investeringsfonds innovatieve duurzame projecten,

EZK – Ministerie van Economische zaken

ODE – Opslag Duurzame Energie 2020

VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten

IPO - Interprovinciaal Overleg - van en voor provincies

In het Klimaatakkoord staat ook het volgende:

Bij een financial close van het project worden deze middelen teruggestort. Hiermee is een revolverend fonds in het leven geroepen.

Met andere woorden: een kortdurende lening voor het opstarten, vanuit de totale investeringskosten direct terug te betalen. Dit kan een uitkomst zijn bij het opstarten van grote projecten die enkele jaren duren. Middelen die in het resolverende fonds terugvloeien kunnen steeds weer worden ingezet voor hetzelfde doel en trekken andere financiers (banken en crowdfunders) ook over de streep. Hier geeft de overheid een handreiking bij te kort aan kennis en opstartfase.

Rechtsvorm van projecten

De overheid gaat er kennelijk vanuit dat een projecteigenaar een energiecoöperatie is. Dat kan echter net zo goed een B.V. zijn of combinatie. Vanuit de wens van deelname vanuit de bevolking, zal een energiecoöperatie wellicht de makkelijkste rechtsvorm zijn. Voor een klein bedrag wordt je lid en ben je mede-eigenaar. Het streven is 50% lokaal eigendom, waarvan de financiële opbrengsten van deze projecten (deels) ten goede komen aan de directe omgeving. Maar hoeveel van die financiële opbrengsten gaat er eigenlijk uiteindelijk naar de leden van die energiecoöperatie?

Een investeringsmaatschappij of andere financiële deelnemer die ook een helft in eigendom zal hebben zal dat willen in een B.V. constructie. Energiecoöperatie 50%, investeerder 50%. Echter, een investeerder zal minimaal 51% eisen en dus meer zeggenschap. Winst voor de energiecoöperatie zal dan als dividend worden uitbetaald. Het grootste deel van de winst zal echter opgaan aan rente voor de bank of crowdfunders, immers de leden hebben slechts een klein lidmaatschapsaandeel betaald. Die inbreng zal financieel geen zoden aan de dijk zetten. De leden kunnen natuurlijk in de vorm van certificaten financieel mee doen. Dat is niet veel anders dan crowdfunding. Over die certificaten kan dan circa 5 tot 6% rente worden behaald. Lokaal eigendom en medezeggenschap is nog niet zo maar geregeld en vraagt nog om slimme oplossingen, hoe gaan we dat doen en wie denkt er mee....! In de volgende Nieuwsbrief meer over lokaal eigendom, gebiedsfondsen en Omgevingsadviesraden (OAR).

Energietransitie – Overheid en Regio

Zoals bekend wordt het Klimaatakkoord vertaald naar een nationaal activiteitenprogramma om de energietransitie te realiseren. Doelstelling is om in 2050 klimaatneutraal te zijn. De CO₂ uitstoot in 2019 is als volgt verdeeld over de sectoren: industrie (28%), gebouwde omgeving (13%), mobiliteit (18%), elektriciteit opwekking (27%, met 96% gebruik van fossiele brandstoffen), landbouw en landgebruik (14%). Om uitvoering aan het klimaatakkoord te geven is Nederland verdeeld in 30 regio's die elk een Regionale Energie Strategie (RES) gaan ontwikkelen. Drenthe vormt één RES-regio, waarbinnen de twaalf gemeenten een belangrijke rol krijgen. Uiteraard blijft een centrale rol voor de overheid met betrekking tot beleid, wetgeving, subsidie en controle op het proces van de RES. Terwijl de RES-regio's het hoofd buigen over doelstellingen en aanpak, vinden omvangrijke studies plaats door een overheid die op zoek is naar het vormgeven van de benodigde aansturing. We noemen hiervan de meest recente:

- 30 maart 2020: minister Wiebes informeert de Tweede Kamer in een notitie “Routekaart Groen Gas” van 16 pagina's over het groen gas beleid. Voor de inhoud zijn vele instanties geconsulteerd en de ambitie van de groen gas lobby klinkt duidelijk door. We geven één quote: “Een opschaling van de groengasproductie, binnen de kaders voor de duurzame inzet van biogene reststromen en circulariteit, acht ik wenselijk en gezien de verduurzamings-opgave van het gassysteem noodzakelijk”. (Nb. Het gasnet zal dus grotendeels blijven bestaan).

- April 2020: minister Wiebes informeert de Tweede Kamer in een notitie van 20 pagina's over de “Kabinetsvisie Waterstof” die gaat over de “onmisbare schakel” die hij ziet voor waterstof in de energietransitie, zoals opslag van overschotten windenergie in waterstof, gebruik als brandstof in de mobiliteit (vrachtverkeer), verwarming (directe verbranding in de cv), grondstof in de industrie (nu wordt waterstof nog uit aardgas gemaakt).

- 8 mei 2020: Studie door het Planbureau voor de Leefomgeving : “Beschikbaarheid en Toepassingen van Duurzame Biomassa”. In deze studie doet het PBL verslag van de bijdragen van 150 instanties en de industrie over hun gezichtspunten. Het is onthullend hoe diametraal partijen tegenover elkaar staan ten aanzien van de inzet van biomassa. De gesubsidieerde bijstook van de kolencentrales wordt heftig aangevallen en wettelijke regulering hiervoor wordt door alle partijen voorgestaan. In de kern van de zaak gaat het om grote verschillen in afwegingen van de elkaar beconcurrerende noodzakelijke biodiversiteit tegenover het bestemmen van grondareaal voor productiebos en bio-teelt. De studie geeft een groot aantal aanbevelingen voor wetgeving en regulering om richting te geven aan duurzame ontwikkeling van biomassa. Maar er is zeker nog geen duidelijkheid en geen consensus!

In de tussentijd maakt Drenthe stappen in het proces van de energie transitie. In een rapport van 20 april 2020, van 217 pagina's, wordt het concept van de “Regionale Energie Strategie RES-Drenthe – RES 1.0” op de rails gezet. De RES 1.0 gaat in de kern over grootschalige elektriciteitsopwekking met wind en zon. Het rapport is opgesteld met bijdragen van provincie, gemeenten, netwerkbeheerders, natuur en milieu, energie koepel Drentse Kei (namens de energie coöperaties) en vele andere organisaties. Het rapport verdient lof voor de grote hoeveelheid gegevens die in de vorm van tabellen, grafieken en kaarten zijn bijgeleverd. Het gaat nu over verdieping en verbreding tot de definitieve versie. Later zal de RES 2.0 worden ontwikkeld voor een regionale warmtevisie.

Het zal duidelijk zijn dat de kamerbrieven en publicaties van de overheid van invloed zijn op de regionale aanpak. We houden u op de hoogte.

Biomassa, voor of tegen

Er is veel discussie gaande over hoe duurzaam biomassa eigenlijk is. Er zijn veel soorten biomassa waaronder het gebruik van hout. Tegenstanders zijn vooral tegen het ongelimiteerd bomen kappen voor biomassa . Dat is terecht.

De natuur zelf is het grootste biomassa verwerkingssysteem wat we kennen. Al miljoenen, zo niet miljarden jaren ruimt de natuur haar afval zelf op. Bomen vallen om door storm en ouderdom, de natuur zelf breekt dan alles af door ontbinding. Bij dit proces komt heel veel CO₂ vrij, nodig om de jonge boom te laten groeien. Gedurende dit proces worden complexe moleculen in stappen afgebroken tot CH₄ (methaan) en CO₂ waarbij dit allemaal vrijkomt in onze atmosfeer. Zou het niet handig zijn om deze methaan op te vangen en nuttig gebruiken.

De natuur doet dit niet efficiënt maar dat is ook niet erg, zij heeft de tijd. Wij mensen hebben haast en energie nodig. De techniek helpt ons om dat natuurlijke proces na te bootsen en efficiënt energie uit hout maar ook uit vele andere soorten van biomassa te halen. Dus wat is daar mis mee anders dan dat het nog veel beter moet?

Door de eeuwen heen bestaan er al productiebossen voor de houtindustrie. Hout voor de bouw, de meubelmaker, krantenpapier, de kachel en veel meer. Het is de kunst om dat hout zo efficiënt mogelijk te gebruiken. Men spreekt dan over cascade gebruik. Eerst als vloerplank, daarna tafel en uiteindelijk voor biomassa. Niet alleen kappen voor de energiecentrale.

Er zijn ook vele andere vormen van biomassa zoals: rietsuiker, koolzaad, gras/stro, mais. Dat zijn gekweekte soorten en geven de discussie over het intensieve gebruik van landbouwgrond voor ander gewassen dan voedsel. Nederland is de tweede voedsel leverancier geworden van de wereld. Veel van onze landbouwgrond wordt gebruikt voor voedsel, veeteelt en bloembollen. Voor de kweek van biomassa zou er ook plaats moeten zijn. Het kweken van Olifantsgras is een mooi voorbeeld. Snel groeiend, haalt veel CO₂ uit de lucht en heeft een hoge energie waarde.

Energiecentrales maar ook wijkcentrales voor wijkverwarming verbranden houtsnippers, vaak houtsnippers uit verre landen van gekapte bomen. Daar wordt terecht tegen geprotesteerd. Daarentegen is ons eigen afval zeer goed bruikbaar als biomassa. Keuken- en tuinafval (GFT), kranten en verpakkingsmateriaal. Afval wordt nu meestal verbrand waarbij vele schadelijke stoffen vrij komen.

Afvalverwerker Attero in Wijster is een goed voorbeeld van een afvalverwerker die duurzame energie en Groen gas produceert.

Van ons huisvuil, tuinafval, snoeihout, bermgras, bouw- en industrieel afval, mest, rioolslib en dergelijke kunnen we gas maken, Groen gas. Zonder schadelijke uitstoot en hoeven we geen bomen meer te kappen voor biomassa.